



**AgEcon** SEARCH  
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

*The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library*

**This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.**

**Help ensure our sustainability.**

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

[aesearch@umn.edu](mailto:aesearch@umn.edu)

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

**INTERNATIONAL CONFERENCE ON  
FOOD AND AGRICULTURAL ECONOMICS**

**PROCEEDINGS BOOK**  
(Full Texts-Abstracts-Posters)

**27<sup>th</sup> -28<sup>th</sup> April 2017**  
**Alanya Alaaddin Keykubat University, Turkey**

**ISBN**  
**978-605-65814-6-5**



# BUILDING BLOCKS OF BREXIT: COMMON AGRICULTURAL POLICY FUNDING

**Sibel Mehter Aykın**

Akdeniz University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Economics, Antalya, Turkey, Email: sibelaykin@akdeniz.edu.tr

**Kemal Gürsoy**

Akdeniz University, Institute of Social Sciences, Turkey

## Abstract

51,9% of the people of the United Kingdom, covering England, Scotland, Northern Ireland and Wales, voted to leave the European Union at the referendum that took place on June 23, 2016. The letter triggering article 50 of the Lisbon Treaty about withdrawal of the United Kingdom was signed by the Prime Minister Theresa May and addressed to Mr. Donald Tusk - the President of the European Council. Therefore, Brexit process -“a leap in the dark”- has officially started. Common Agricultural Policy of the European Union is one of the policy domain that has never been approved by the UK. Generous supports to the agricultural sector, which contributed to the GDP of the European Union at only 2%, have always been the major criticism posed by the United Kingdom. The aim of this paper is to analyze the Brexit process in terms of Common Agricultural Policy funding and to predict the prospective developments following withdrawal of the United Kingdom. To achieve this end, after providing a short explanation on the Common Agricultural Policy, financial system of the European Union is explained in brief and net contribution of the United Kingdom to the EU budget and its utilization degree of the funding instruments are dealt in greater detail, especially with reference to agricultural supports such as EAGF and EAFRD. Finally, predictions regarding post-Brexit agricultural policies and funds of both the European Union and the United Kingdom are provided.

**Key Words:** Common Agricultural Policy, Multi-annual Financial Framework, EAGF, EAFRD Brexit

## BREXIT'İN YAPI TAŞLARI: ORTAK TARIM POLİTİKASININ FİNANSMANI

### Özet

23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandumda İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler'den oluşan Birleşik Krallık halkının %51,9'u üyelikten çekilme yönünde oy kullanmıştır. Lizbon Antlaşması'nın üyelikten çekilmeye yönelik 50 maddesinin işletilmesi taleplerini içeren mektup, 29 Mart 2017 tarihinde Başbakan May tarafından imzalanarak Avrupa Birliği Konseyi Başkanı Donald Tusk'a ulaştırılmıştır. Böylelikle birçok bilinmezle dolu çekilme süreci resmen başlamıştır. Avrupa Birliği'nin ortak tarım politikası Birleşik Krallık siyasetinin kabul edemediği başlıca politika alanlarından bir tanesidir. Avrupa Birliği'nin gayri safi yurtiçi hasılası içindeki payı sadece % 2'lerde kalan tarım sektörüne yönelik cömert destekler Birleşik Krallık'ın yönelttiği en büyük eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı, Brexit'e giden süreci ortak tarım politikasının finansmanı boyutuyla ele almak ve Birleşik Krallık'ın üyelikten çekilmesi sonrasında açığa çıkabilecek gelişmelere yönelik öngörülerde bulunmaktır. Bu amaca yönelik olarak; Ortak Tarım Politikası hakkında kısa bir bilgi verildikten sonra, Avrupa Birliği'nin mali sistemi ana hatlarıyla ele alınmakta ve Birleşik Krallık'ın bütçeye net katkısı ile harcama araçlarından faydalanma durumu özellikle EAGF, EAFRD gibi tarım destekleri bağlamında derinleştirilmektedir. Son olarak, Brexit sonrasında Avrupa Birliği ve Birleşik Krallık'ın tarım politikası ile ödeneklerine ilişkin öngörülerde bulunmaktadır.

**Anahtar Kelimeler:** Ortak Tarım Politikası, Çok Yıllı Mali Çerçeve Anlaşması, EAGF, EAFRD, Brexit

## Giriş

Birleşik Krallık (BK), gerek Avrupa Kömür Çelik Topluluğu'nun (AKÇT), gerekse Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ile Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu'nun (EURATOM) oluşumu sürecinde fikren yer alıp, fiilen dışarıda kalmayı tercih etmiştir. Başta AET olmak üzere bahse konu Toplulukların başarılı performansı karşısında BK daha fazla kayıtsız kalamamış ve defalarca maruz kaldığı Fransız vetosuna rağmen 1973 yılı itibariyle AET'ye katılan ilk grup ülkeler arasında yer almıştır. Bununla birlikte, katıldığı ilk günden başlayarak başta Ortak Tarım Politikası (OTP) olmak üzere birçok Avrupa politikasına karşı çıkmak suretiyle "Truva Atı" benzetmesiyle özdeşleşmiştir. Bilindiği gibi, 23 Haziran 2016 tarihinde yapılan referandumda İngiltere, İskoçya, Kuzey İrlanda ve Galler'den oluşan BK halkının %51,9'u üyelikten çekilme yönünde oy kullanmıştır. Referandum sonrasında David Cameron'dan görevi devralan Theresa May halkın iradesi doğrultusunda Lizbon Antlaşmasının üyelikten çekilme hükümlerini içeren 50. maddesini işleme koyacağını açıklamıştır. Nitekim, BK'nın üyelikten çekilme kararını bildiren mektup 29 Mart 2017 tarihinde Başbakan May tarafından imzalanarak Avrupa Birliği (AB) Konseyi Başkanı Donald Tusk'a ulaştırılmış ve böylelikle birçok bilinmezle dolu çekilme süreci resmen başlamıştır. AB'nin ortak tarım politikası BK siyasetinin kabul edemediği başlıca politika alanlarından bir tanesidir. AB gayri safi yurtiçi hasılası içindeki payı sadece % 2'lerde kalan tarım sektörüne yönelik destekler en büyük eleştiri konusunu oluşturmaktadır. Bu çalışmanın amacı; BK'nın AB ortak tarım politikasına (OTP) ve tarım sektörünün finansmanında AB bütçesinden ayrılan paylara yönelik itirazlarını tanımlamaktır. Bu amaca yönelik olarak; kısaca OTP'nin gelişimi ve mevcut durumu açıklandıktan sonra, AB'nin mali sistemi ana hatlarıyla ele alınacak ve BK'nın bütçeye net katkısı ve harcama araçlarından faydalanma durumu özellikle tarım destekleri bağlamında derinleştirilecektir. Ardından, Brexit sonrası olası gelişmelere yönelik öngörülerde bulunulmaya çalışılacaktır.

### 1. Ortak Tarım Politikasının Gelişimi ve Genel Çerçevesi

Ortak Tarım Politikası (OTP) AB'nin en eski ve en kapsamlı politika alanlarından bir tanesidir. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET veya Roma) Antlaşması'nın 3(d) maddesinde tarım alanında ortak bir politikanın oluşturulması öngörülmüş, 38. maddesinde de 12 yıllık süreçte kurulacak ortak pazarın tarım ve tarım ürünlerini<sup>1</sup> de kapsayacağı hükmüne yer verilmiştir. OTP'nin çerçevesi Roma Antlaşması'nın 38-47. maddeleri ile belirlenmiştir. Buna göre; OTP'nin amaçları; (1) teknik ilerlemenin sağlanması, tarımsal üretimin rasyonelleştirilmesi, başta işgücü olmak üzere üretim faktörlerinin optimal kullanımı yoluyla tarımda verimliliğin artırılması; (2) tarımda çalışan nüfusun gelirlerinin artırılması yoluyla çiftçilerin iyi bir yaşam standardına kavuşturulması; (3) piyasalarda istikrarın sağlanması; (4) tarımsal ürün arzının güvence altına alınması; (5) ürünlerin tüketiciye uygun fiyatlarla temin edilmesi şeklinde sıralanmıştır (Roma Antlaşması, md. 39).

1958 yılında gerçekleştirilen Stresa Konferansı'nda oldukça korumacı ve müdahaleci bir politika tanımlanmıştır. Açıktan açığa dile getirilmese de, nüfusunun dörtte biri tarım sektöründe istihdam edilen Fransa ile sanayi ürünlerinin serbest dolaşımını öngören gümrük birliğinden en çok fayda sağlayan Almanya arasında çıkarların dengelenmesi çabasının ürünü olan bu en eski politika üç ilke üzerine inşa edilmiştir. "Tek Pazar İlkesi", üye devletlerde tarım ürünlerinin serbest dolaşımını engelleyen tüm kısıtlamaların kaldırılarak ortak bir pazar kurulmasını; ürün bazında ortak fiyatların belirlenmesini, rekabet kurallarının tanımlanmasını, içeride istikrarlı bir döviz kuruna sahip olunmasını ve dış pazarlara karşı ortak bir koruma anlayışının benimsenmesini sağlamıştır. "Topluluk Tercihi İlkesi" ile AB içinde üretilen ürünlerin üçüncü ülkelerde üretilenlere tercih edilmesi sağlanmış; be çerçevede AB'de üretilen tarım ürünleri üçüncü ülkelerden yapılan ithalata karşı korunurken, ihracat söz konusu olduğunda bu ürünlere sübvansiyonlar verilmiştir. "Mali Dayanışma İlkesi" uyarınca, OTP kapsamındaki tüm harcamaların üye devletler tarafından ortaklaşa üstlenilmesi hedeflenmiştir. Bu amaçla, daha sonraları yerini Avrupa Tarım Garanti Fonu (EAGF) ile Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu'na (EARDF) bırakacak olan ve Topluluk bütçesinden önemli bir pay (yaklaşık %90) ayrılan Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (FEOGA) oluşturulmuştur. Başlangıç itibariyle FEOGA'nın neredeyse tamamına yakın kısmını oluşturan Garanti Bölümü fiyat ve piyasa müdahalelerinde kullanılırken, küçük bir pay

<sup>1</sup> Tarım ürünlerinden toprak mahsulleri, hayvancılık ve balıkçılık ürünleri ve bu ürünlerle doğrudan ilişkisi olan ilk işleme safhası sonucunda elde edilen ürünler anlaşılmaktadır. Roma Antlaşması, md 38.

ayrılan Yönlendirme Bölümü kırsal kalkınmanın finansmanında kullanılmıştır (Acar ve Bulut, 2010: 148-150; Akder, 2014: 413-414).

OTP, en eski ve en kapsamlı politika olmanın yanı sıra, en müdahaleci ve en korumacı politika uygulaması olarak da bilinmektedir. 1960'lerden itibaren tarım politikasının ana unsuru haline gelen "Ortak Piyasa Düzenleri" her bir ürün için ayrı ayrı üretim ve pazarlama koşulları göz önünde bulundurularak belirlenen düzenlemeleri ifade etmekte olup, içeride destek mekanizmalarının, dışarıya karşı da koruma tedbirlerinin uygulanmasını öngörmüştür (Acar ve Bulut, 2010: 151). II. Dünya Savaşı döneminde yaşanan açlık ve kıtlık travmasını üzerinden atamayan Avrupa'nın 1960'lı yıllarda arz güvenliğini sağlamak ve kendine yeterliliği tesis etmek bağlamında böylesine bir politika uygulaması anlaşılabilir olmakla birlikte, anti-rekabetçi uygulamalara başvurusu ve ticareti saptırıcı etkilerinin üçüncü ülkelerin aleyhine işlemesi dolayısıyla kabul edilebilir bir durum değildir. Nitekim, ürün piyasalarının ve çalışanların korunmasını öngören 1962 tarihli OTP tüm zamanlarda eleştirilerin odak noktası olmuştur.

AB bütçesine getirdiği yükün her geçen gün artıyor olması, tarım desteklerinden büyük işletmelerin daha fazla pay alıyor olması, gelir dağılımında eşitsizlik kaygılarını artırması, Avrupa'da gıda fiyatlarının küresel fiyatlara kıyasla çok yüksek seyrediyor olması, özellikle net ithalatçı konumundaki üye devlet tüketicilerinin net ihracatçı ülke çiftçilerini destekliyor pozisyonuna düşmesi, tarımsal ürün ihracatçısı üçüncü ülkelere yönelik haksız rekabet yaratan uygulamalarda bulunulması, üretime bağlı destek sisteminin ve yüksek fiyatların yoğun girdi kullanımını teşvik etmesi, dolayısıyla çevresel sorunların giderek artıyor olması gibi bir dizi arzu edilmeyen durum OTP'nin sürekli reform baskısı altında kalmasına neden olmuştur (Akder, 2014: 414-416; Acar ve Bulut, 2010:154-156) Yüksek fiyat politikası yerine yapısal politikalara ağırlık verilmesini öngören Mansholt Planı (1968), üretim fazlası sorununun giderilmesi için uygulanan süt kotaları (1984), tahıllar ile yağlı tohumları kapsayan bir dizi istikrar sağlayıcı tedbir, erken emekliliğin teşviki, daha ekstansiv üretim yöntemlerinin özendirilmesi, ağaçlandırma ve gönüllü nadasa bırakma uygulamaları (1988) bütçe yükünü hafifletmek üzere başvurulan ilk reform denemeleridir (Akder, 2014: 416-418). Ne var ki, gerçek anlamda yapısal sorunlara eğilmeyen bu uygulamalar Avrupa tarımının küresel aktörler karşısında piyasa dinamikleri aracılığıyla rekabet gücü kazanmasını sağlayamadığı gibi mevcut sorunlara çözüm üretmekte de yetersiz kalmıştır. Öte yandan, zaman içinde AB gayri safi yurtiçi hasılasındaki payı % 2'lere gerileyen (Bilici, 2013: 47) ve benzer şekilde AB bütçe gelirlerine katkısı % 1,5-2 arasında seyreden (Acar ve Bulut, 2010: 156) tarım sektörünün finansmanında bütçenin neredeyse yarısının kullanılıyor olması itirazların şiddetini artırmıştır. OTP, tarım bütçesine net katkı sağlayan ülkeler<sup>2</sup> ile bütçeden net yardım alan ülkeler<sup>3</sup> arasındaki menfaat çatışmasını körükleyerek tarafları her bütçe döneminde karşı karşıya getirmiştir.

1990'lara gelindiğinde ise itirazların tarafları sadece üye ülkelerle sınırlı kalmamıştır. OTP'nin piyasalara ve fiyatlara başlıca müdahale araçlarını oluşturan prelevmanlar ve ihracat sübvansiyonları üçüncü ülkelerin de yoğun eleştirisine maruz kalmıştır. AB'nin korumacı politikaları dolayısıyla çıkmaza giren GATT-Uruguay turları yeni reformların yapılmasını gerekli kılmıştır. MacSharry Reformu (1992) ile arz fazlası sorununa neden olan fiyat desteği terk edilerek, doğrudan gelir desteğine geçilmiş; ancak bu kez de yüksek seviyelerde tutulan telafi ödenekleri bütçe yükünü artırmaya devam etmiştir. Bununla birlikte, MacSharry Reformu'nun sağladığı ivmeyle, AB 1995 yılında Dünya Ticaret Örgütü'nün Tarım Anlaşmasını imzalayarak serbestleşme yolunda taahhütlerde bulunmuştur. Bu çerçevede AB 2013 itibarıyla ihracat sübvansiyonlarını tümüyle kaldırmayı taahhüt etmiş, doğrudan gelir desteğine geçerek fiyatlarda önemli düşüşler sağlamış, gümrük tarifelerini aşağı çekmiş, iç piyasada çiftçilere sağladığı desteği aşağı çekmeyi taahhüt etmiştir (Akder, 2014: 418-419).

AB tarihindeki en büyük genişleme öncesinde kaleme alınan Gündem 2000 belgesi ile "çapraz uyum" (cross compliance) ve "modülasyon" (modulation) olarak adlandırılan iki ayrı yaklaşım benimsenerek, kısmen de olsa, çevre dostu uygulamalar ile kırsal kalkınma OTP'nin önemli unsurları haline getirilmiştir. Her ne kadar bu iki yaklaşımın uygulamaya aktarılması başlangıçta sınırlı kalsa da çevreyle dost yaklaşımlar tarım desteklerine hak kazanmanın önkoşuluna dönüştürülmüş; gelir desteklerine çiftlik ölçeğine bağlı bir üst sınır getirilerek, üst sınırı aşan desteklerin kırsal kalkınma amaçlı kullanımı teşvik edilmiştir. Bu uygulamaları 2003 yılında Fischer II / Lüksemburg Reformu takip

<sup>2</sup> Almanya, İngiltere, Hollanda ve Belçika.

<sup>3</sup> Fransa, İspanya, Portekiz, Yunanistan, İrlanda ve Danimarka.

etmiştir. Piyasa odaklı olmayı, tüketici tercihlerini gözetmeyi, kırsal gelişmeye ve çevre konularına duyarlı olmayı öngören bu reform ile “tek ödeme mekanizması” (single payment scheme) ve “zorunlu çapraz uyum” (compulsory cross compliance) yürürlüğe girmiştir. 2009 tarihli “Sağlık Taraması” adıyla anılan strateji belgesi ile 2011 yılında kaleme alınan “2020’lere Doğru OTP”<sup>4</sup> başlığını taşıyan belge ve bunları takip eden bir dizi rapor Avrupa Modeli Tarım diye adlandırabileceğimiz yenilenen OTP’nin oluşumuna hizmet etmiştir (Akder, 2014: 419-421).

Bugün gelinen noktada, uygulanan politika tedbirleri iki sütun altında toplanmıştır. Bunlardan birinci sütun arz güvenliğini ve fiyat istikrarını sağlamak üzere geliştirilen ortak piyasa düzenlemelerini ve çevrenin korunup kollanmasında önemli misyon üstlenen çiftçilere doğrudan ödeme şeklinde gerçekleştirilen gelir desteğini içermektedir. Bu sütunun finansmanı Avrupa Tarım Garanti Fonu (European Agricultural Guarantee Fund – EAGF) aracılığıyla sağlanmaktadır. Birinci sütun ödemeleri AB’nin Çok Yıllı Mali Çerçeve Antlaşması içerisinde yer alan 2 no.lu Sürdürülebilir Büyüme – Doğal Kaynaklar bütçe kaleminin yaklaşık %75’ini kapsamaktadır. İkinci sütun ise, kırsal alanın korunmasına ve bölgesel kalkınmanın sağlanmasına yönelik destekleri içermektedir. Bu sütunun finansmanı ise Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu (European Agricultural Fund for Rural Development – EAFRD) aracılığıyla sağlanmaktadır. Yukarıda sözü edilen 2 no.lu bütçe kaleminin sadece %25’i bu amaçla kullanılmaktadır. İkinci sütunun finansmanı için ayrıca üye devletler AB’nin devlet yardımları politikasına aykırı olmamak koşuluyla ilave destekler verebilmektedir (Akder, 2014: 421-429).

## 2. Avrupa Birliği’nin Mali Sistemi İçinde Ortak Tarım Politikasının Finansmanı

Avrupa düzeyinde uygulanan politikaların finansmanı için Öz Kaynaklar Kararı (ÖKK) ve Çok Yıllı Mali Çerçeve (ÇMYÇ) Anlaşması adı altında kendine özgü bir yaklaşımla gelirler toplanıp harcamalar yapılmaktadır. Harcamaların finansmanının hangi gelir kalemlerinden sağlanacağı ve bunların ne şekilde tahsil edileceği hususu ÖKK kapsamında belirlenmektedir. Öte yandan, ÇMYÇ Anlaşması AB bütçesinde yer alan harcama kalemlerine ilişkin ödeneklerin yıllık tavanını belirlemede ve böylelikle kaynakların politika öncelikleri doğrultusunda kullanımını sağlamaktadır. Gelirlere işaret eden ÖKK ile harcamaları işaret eden ÇMYÇ birlikte müzakereye açılmakta, ancak ayrı düzenlemeler olarak yürürlüğe girmektedir.

### 2.1. Öz Kaynaklar Kararı

2014-2020 dönemine ilişkin ÖKK 26 Mayıs 2014 tarihinde kabul edilmiş olup<sup>5</sup>, Karar uyarınca 2020 yılına kadar geçerli olacak gelir kalemleri ve tahsilat yöntemi şöyledir:

**1. Geleneksel Öz Kaynaklar:** Gümrük vergisi ve şeker vergisinden oluşmaktadır. Geleneksel öz kaynaklar, üçüncü ülkeden ithalat yapan üye devlet tarafından Ortak Gümrük Tarifesi ile belirlenen oran nispetinde toplanmaktadır. Toplanan paranın % 20’si gümrükte yapılan masraflara karşılık olarak ithalatçı devlet tarafından alıkonmakta, geri kalanı AB bütçesine aktarılmaktadır.

**2. Katma Değer Vergisi Payı:** Prensip olarak üye devletler KDV matrahının % 30’unu AB bütçesine aktarmaktadır. Ancak, KDV matrahının brüt milli gelire oranı % 50’yi geçen üye devletler için lehte bir düzenleme yapılmaktadır. 2014-2020 döneminde geçerli olmak üzere Almanya, Hollanda ve İsveç için KDV matrah oranı 0,15 olarak belirlenmiştir.

**3. Brüt Milli Gelir Payı:** Hedeflenen bütçe büyüklüğünün diğer kaynaklarla karşılanamayan kısmı brüt milli gelir payı olarak toplanmaktadır. Bu meblağ her bir üye devlet için ayrı ayrı hesaplanmakta olup, ilgili devletin brüt milli geliri AB brüt milli gelirine oranlanmak suretiyle devletlerin AB bütçesine aktarmakla yükümlü olduğu tutarlar belirlenmektedir. Bu öz kaynak kaleminde de bazı üyeler lehine düzeltmeler yapılmaktadır. 2014-2020 döneminde geçerli olmak üzere Danimarka’nın 130 milyon €, Hollanda’nın 695milyon €, İsveç’in 185 milyon €; 2014-2016 döneminde geçerli olmak üzere Avusturya’nın 60 milyon € indirim alması karara bağlanmıştır.

<sup>4</sup> Ayrıntılı bilgi için bakınız: European Commission DG Agriculture and Rural Development. Impact Assessment for “CAP Towards 2020”. [https://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/impact-assessment/cap-towards-2020\\_en](https://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/impact-assessment/cap-towards-2020_en) (24.02.2017).

<sup>5</sup> Council Decision of 26 May 2014 on the system of own resources of the European Union (2014/335/EU, Euratom), O.J. L 168 dated 07.06.2014, pp. 105-111.

**4. Diğer Gelirler:** Bir önceki mali planda kullanılmayan meblağ ile AB kurum ve organlarında çalışan memurların gelir vergileri ve ayrıca Avrupa Komisyonu'nun başta rekabet politikası olmak üzere kural ihlali dolayısıyla kestiği cezalar da bütçeye gelir kaydedilmektedir.

## 2.2. Çok Yıllı Mali Çerçeve Anlaşması (2014-2020)

Çok yıllık mali çerçeve ya da plan yaklaşımı 1988 yılında benimsenmiş olup, o tarihten bu yana beş ardışık mali plan uygulamaya aktarılmıştır. 7-8 Şubat 2013 tarihleri arasında toplanan Avrupa Birliği Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi'nde kararlaştırılarak yürürlüğe giren V. ÇYMÇ (2014-2020) yedi yıllık bir dönemi kapsamaktadır<sup>6</sup>. Tablo 1'de ayrıntılarıyla görüleceği üzere, V. ÇYMÇ uyarınca toplam harcama ödeneği yaklaşık 960 milyar € olup, bu büyüklüğün brüt milli gelire (Gross National Income – GNI) oranı % 1'dir<sup>7</sup>. AB'nin 2020 stratejisi öncelikleri<sup>8</sup> ÇYMÇ'ye yansıtılmış ve diğerleriyle birlikte 6 ana başlık altında toplanmıştır. ÇYMÇ'de yer alan ana başlıklar ve kapsadıkları alanlar aşağıdaki gibi özetlenebilir (Council Regulation No: 1311/2013; European Commission, 2013: 9; [http://ec.europa.eu/budget/mff/introduction/index\\_en.cfm](http://ec.europa.eu/budget/mff/introduction/index_en.cfm) (03.02.2017); HM Government, 2013: 25-26; AB Bakanlığı, 2013: 5; Mehter Aykın, teksir):

**1. Akıllı ve Kapsayıcı Büyüme:** Bu başlık; “*Büyüme ve istihdam için rekabet edebilirlik*” ve “*Ekonomik, sosyal ve bölgesel uyum*” olmak üzere iki alt-başlığa ayrılmıştır. Bunlardan büyüme ve istihdam için rekabet edebilirlik alt-başlığı araştırma ve yenilik, eğitim ve öğretim, enerji alanında trans-Avrupa ağları, ulaştırma ve telekomünikasyon, sosyal politika, işletmelerin gelişimi gibi konulara yönelik harcamaları kapsamaktadır. Ekonomik, sosyal ve bölgesel uyum alt-başlığında ise, görece az gelişmiş ülke ve bölgelerin diğer üye ülkelerin sahip olduğu gelişmişlik seviyesine ulaşmasına, tüm bölgelerin rekabet gücünün artırılmasına ve bölge içi işbirliğinin geliştirilmesine yönelik harcamalar yer almaktadır. V. Mali Planda tanımlanan toplam harcama ödeneklerinin % 47'si bu kalem için ayrılmıştır.

**1. Sürdürülebilir Büyüme – Doğal Kaynaklar:** Bu başlık; ortak tarım politikasına, balıkçılık politikasına, kırsal kalkınmaya ve çevreye yönelik harcamaları kapsamaktadır. OTP kapsamında çiftçilere iki ayrı enstrüman ile destek verilmektedir. Bunlar; EAGF ve EAFRD olmak üzere iki ayrı araç ile desteklenmektedir. V. Mali Planda Sürdürülebilir Büyüme – Doğal Kaynaklar kalemi için ayrılan pay % 38,9 olup, yaklaşık dörtte üçü birinci araç kapsamında, dörtte biri ise ikinci araç kapsamında kullanılmaktadır.

**2. Güvenlik ve Vatandaşlık** – Bu başlık; adalet ve içişleri, sınır güvenliği, iltica ve göç politikası, halk sağlığı, tüketicinin korunması, kültür, gençlik, vatandaşlarla diyalog ve bilgilendirme gibi konulara dair harcamaları içermektedir. Bu kalem için ayrılan pay % 1,6'dır.

**3. Küresel Avrupa** – Bu başlık; Birliğin kalkınma işbirliği veya insani yardım gibi dış politikasına yönelik tüm harcamaları kapsamaktadır. Küresel Avrupa için ayrılan pay % 6,1'dir.

**4. İdari Harcamalar** – Bu başlık; tüm AB kurumlarının idari giderlerini, sosyal güvenlik harcamalarını ve ayrıca Avrupa okulları için yapılan harcamaları kapsamaktadır. V. Mali Planda idari harcamalar için ayrılan pay % 6,4'dür.

<sup>6</sup> Council Regulation (EU, EURATOM) No: 1311/2013 of 2 December 2013 laying down the multiannual financial framework for the years 2014-2020, O.J. L 347 of 20.12. 2013, pp. 884-891.

<sup>7</sup> Öz kaynakların belirli bir eşik değeri aşmama prensibi bulunmaktadır. Bu değer; harcama ödenekleri için AB brüt milli gelirinin % 1,23'ü (piyasa fiyatlarıyla); harcama tahsisatı için AB brüt milli gelirinin % 1,29'udur. Bakınız: Council Decision of 26 May 2014 on the system of own resources of the European Union (2014/335/EU, Euratom), O.J. L 168 dated 07.06.2014, pp. 105-111.

<sup>8</sup> AB'yi dünyanın en dinamik ve rekabetçi ekonomisine dönüştürme idealini içeren AB-2020 Stratejisi kapsamında 3 öncelik tanımlanmıştır:

1. Akılcı (SMART) Büyüme: Bilgi ve yeniliğe dayalı bir ekonomi,
2. Sürdürülebilir Büyüme: Daha verimli kaynak kullanan, yeşil ve rekabet edebilir bir ekonomi,
3. Kapsayıcı Büyüme: Ekonomik, sosyal ve kıtasal anlamda bütünleşmeyi sağlayan yüksek istihdam ekonomisi olma.

Ayrıntılı bilgi için bakınız: European Commission, Europe2020 [http://ec.europa.eu/europe2020/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm) (03.02.2017).

5. *Tazminatlar* – 2013 Temmuz ayında üye olan Hırvatistan’ın ilk yıl itibariyle AB bütçesine yaptığı katkının bütçeden aldığı miktarı geçmemesi için tasarlanmış geçici bir kalemdir. 2013 yılında kullanılmak üzere 27 milyon € ayrılmıştır.

**Tablo 1. Çok Yıllı Mali Çerçeve (2014-2020), Milyon €, 2011 Fiyatlarıyla**

Harcama Ödenekleri	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	Toplam (2014-2020)
1 Akıllı ve Kapsayıcı Büyüme	60,283	61,725	62,771	64,238	65,258	67,214	69,004	450,763
1a Büyüme ve istihdam için rekabet gücü	15,605	16,321	16,726	17,693	18,490	19,700	21,079	125,614
1b Ekonomik, sosyal ve bölgesel uyum	44,678	45,404	46,045	46,545	47,038	47,514	47,925	325,149
2 Sürdürülebilir Büyüme: Doğal Kaynaklar	55,883	55,060	54,261	53,448	52,466	51,503	50,558	373,179
Piyasaya ilişkin harcamalar ve doğrudan ödemeler	41,585	40,989	40,421	39,837	39,079	38,335	37,605	277,851
3 Güvenlik ve Vatandaşlık	2,053	2,075	2,154	2,232	2,312	2,391	2,469	15,686
4 Küresel Avrupa	7,854	8,083	8,281	8,375	8,553	8,764	8,794	58,704
5 İdari Harcamalar	8,218	8,385	8,589	8,807	9,007	9,206	9,417	61,629
Kurumların idari harcamaları	6,649	6,791	6,955	7,110	7,278	7,425	7,590	49,798
6 Tazminatlar	27	0	0	0	0	0	0	27
<b>Toplam Harcama Ödenekleri</b>	<b>134,318</b>	<b>135,328</b>	<b>136,056</b>	<b>137,100</b>	<b>137,866</b>	<b>139,078</b>	<b>140,242</b>	<b>959,988</b>
Brüt milli gelire oranı	% 1.03	% 1.02	% 1.00	% 1.00	% 0.99	% 0.98	% 0.98	% 1.00
<b>Toplam Harcama Tahsisatı</b>	<b>128,030</b>	<b>131,095</b>	<b>131,046</b>	<b>126,777</b>	<b>129,778</b>	<b>130,893</b>	<b>130,781</b>	<b>908,400</b>
Brüt milli gelire oranı	% 0.98	% 0.98	% 0.97	% 0.92	% 0.93	% 0.93	% 0.91	% 0.95
Kullanılabilir marj	% 0.25	% 0.25	% 0.26	% 0.31	% 0.30	% 0.30	% 0.32	% 0.28
Öz kaynaklar üst sınırının brüt milli gelire oranı	% 1.23	% 1.23	% 1.23	% 1.23	% 1.23	% 1.23	% 1.23	% 1.23

Kaynak: European Commission (2013), Multiannual Financial Framework (2014-2020) and EU Budget 2014, Brussels, s. 7.

### 3. Ortak Tarım Politikasının Finansmanında Birleşik Krallık’ın Konumu

1984 yılında Fontainebleau’da gerçekleşen Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi’nde “sahip olduğu zenginliğe kıyasla aşırı bir bütçe yüküne sahip ülkeler için bütçe dengesizliğini giderici düzeltme mekanizmaları geliştirilebileceği”<sup>9</sup> prensip kararına varılmış ve akabinde BK’nın bütçeye yaptığı katkıda indirimle gidilmiştir. Buna göre; BK’nın bütçeye aktardığı tutar ile bütçeden aldığı tutar arasındaki farkın % 66’sı geri ödenmektedir. BK’nın lehine iskonto edilen tutar, sahip oldukları brüt milli gelirlerle orantılı olarak geri kalan üye devletler tarafından üstlenilmektedir. 1984 yılından bu yana her yıl yapılan iskontoya rağmen, AB bütçesinin finansmanında net katkıda bulunan ülke konumu ve bu bütçenin etkin kullanılmadığı algısı BK’yı Brexit’e sürükleyen konuların başında yer almaktadır (Mehter Aykın, teksir halinde).

<sup>9</sup> European Council Meeting at Fontainebleau, Conclusions of Presidency, 25-26 June 1984, pr. 1.



Tablo 2’de yıllar itibariyle BK’nın AB bütçesine yaptığı katkı ve AB bütçesinden BK’nın kamu kesimine yapılan tahsisler gösterilmektedir. Buna göre, BK 2015 yılı itibariyle 17,779 milyon £ brüt katkıda bulunmuş, bunun 4,861 milyon £’unu iskonto ettirmiştir. Öte yandan BK’nın EAGF (Avrupa Tarım Garantisi Fonu), EAFRD (Kırsal Kalkınma için Avrupa Tarım Fonu), ERDF (Avrupa Bölgesel Gelişme Fonu), ESF (Avrupa Sosyal Fonu) vb. çeşitli politika araçları yoluyla kullandığı kaynak toplamda 4,445 milyon £’a ulaşmıştır. Bu durumda, 2015 yılı itibariyle BK’nın AB bütçesine net katkısı 8,473 milyon £ olarak gerçekleşmiştir.

**Tablo 2. AB Bütçesine BK Katkısı ve Bütçeden Kamu Kesimine Yapılan Aktarımlar, Milyon £**

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Şeker Vergisi	200	8	8	10	9	2	10
Gümrük Vergisi	1,802	2,146	2,216	2,192	2,171	2,200	2,462
KDV	1,733	2,172	2,174	2,279	2,344	2,388	2,487
GSMG	10,670	10,689	10,922	11,362	13,497	12,557	12,361
KDV ve GSMH Düzeltmeleri	-277	181	36	-98	114	1,631	459
Brüt Katkı	14,129	15,197	15,357	15,746	18,135	18,777	17,779
BK İskontosu	-5,392	-3,047	-3,143	-3,110	-3,674	-4,416	-4,861
<b>BK’nın AB Bütçesine Toplam Katkısı</b>	<b>8,737</b>	<b>12,150</b>	<b>12,214</b>	<b>12,636</b>	<b>14,461</b>	<b>14,361</b>	<b>12,918</b>
EAGF – European Agricultural Guarantee Fund	2,910	2,910	2,667	2,753	2,747	2,595	2,544
EAFRD – European Agricultural Fund for Regional Development	215	439	419	291	619	567	556
ERDF – European Regional Development Fund	639	758	605	438	297	1,053	1,032
ESF – European Structural Fund	609	644	389	585	246	263	217
Diğerleri	28	18	52	102	86	98	96
<b>Bütçeden Kamu Kesimine Yapılan Toplam Aktarımlar</b>	<b>4,401</b>	<b>4,768</b>	<b>4,132</b>	<b>4,169</b>	<b>3,996</b>	<b>4,576</b>	<b>4,445</b>
<b>NET KATKI</b>	<b>4,336</b>	<b>7,382</b>	<b>8,082</b>	<b>8,467</b>	<b>10,465</b>	<b>9,785</b>	<b>8,473</b>

**Kaynak:** Keep, M. (2016), EU Budget and the UK’s Contribution, House of Commons Library, Briefing Paper No: 06455, s. 5.

Tablo 3’te 2014-2020 dönemi OTP tahsislerinin BK içerisinde dağılımı gösterilmiştir. Esasında, sürekli eleştirdiği OTP’nin doğrudan destekler ile piyasa düzenlerini konu alan 1. sütunu kapsamında BK’nın aldığı tahsis miktarı 25.1 milyar € olup, EAGF fonlarından faydalanma açısından Fransa, İspanya, Almanya ve İtalya’dan sonra 5. sırada yer almaktadır (Downing, 2016:12). Öte yandan, kırsal kalkınma desteklerini konu alan 2. sütun kapsamında ise BK’ya 2.6 milyar € tahsis edilmiştir. Her iki sütunda da en çok tahsis alan İngiltere’nin kendisi olurken (1. sütun 16,421 milyon € ile % 65.5, 2. sütun 1,520 milyon € ile % 58.9), 1. sütun kapsamında en düşük tahsisi alan Galler (2,245 milyon € ile %8.96), 2. sütun kapsamında en düşük tahsisi alan ise Kuzey İrlanda (227 milyon € ile %8.8) olmuştur.

**Tablo 3. BK’nın OTP Tahsisi (2014-2020)**

	Sütun 1 milyon € (yaklaşık nominal değer)	%	Sütun 2 milyon € (yaklaşık nominal değer)	%
İngiltere	16,421	65.5	1,520	58.9
Kuzey İrlanda	2,299	9.2	227	8.8
İskoçya	4,096	16.3	478	18.5
Galler	2,245	8.96	355	13.7
<b>Toplam BK Tahsisi</b>	<b>25.1 milyar</b>		<b>2.6 milyar</b>	

**Kaynak:** Downing, E. (2016). EU Referendum: Impact on EU Agriculture Policy. House of Commons, Briefing Paper No: 7602, s. 12.

#### 4. BREXIT Sonrası Olası Gelişmeler

Brexit kararının bir yandan OTP ile AB bütçesinde, diğer yandan da BK'nın gelecekteki tarım politikası ile tarım desteklerinde de zincirleme etki ve tepkilere neden olacağı açıktır. Ne var ki, bu değişim sürecini bütüncül bir şekilde incelemek sayfa kısıtlaması altında mümkün değildir. Bununla birlikte, belli başlı tespit ve öngörülerde bulunmak gerekirse;

- Avrupa ve BK ölçeğinde gerek tarım politikasına, gerekse tarım ödeneklerine ilişkin gelişmeleri belirleyecek birinci unsur taraflar arasında Brexit sonrası tesis edilecek ticari ilişkilerin yapısı olacaktır. Norveç modeli, İsviçre modeli, Kanada modeli, Türkiye modeli vb. modeller<sup>10</sup> üzerinden çeşitli yorumlar yapılmaktadır. Brexit sonrasında BK'nın AB şemsiyesi altında yer almamakla birlikte, kurucu üye olması sebebiyle DTÖ rejiminin gereklerini yerine getireceği ve taraflar arasındaki ticaret müzakerelerinin seyrini GATT kurallarının belirleyeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Başbakan May, gerek 27 Ocak 2017 tarihli Brexit konuşmasında<sup>11</sup> ve 2 Şubat 2017 tarihli Brexit Politika Belgesinde (White Paper)<sup>12</sup>, gerekse Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk'a hitaben yazdığı 29 Mart 2017 tarihli mektubunda<sup>13</sup> taraflar arasında serbest ticaret rejiminin tesis edilmesini arzu ettiğini tekrar tekrar belirtmiştir. May, BK'nın iç pazara engelsiz erişimi devam ederken, üçüncü ülkelerle ticaretinde ortak dış ticaret politikasından farklı bir rejim uygulamayı arzu ettiğini dile getirmektedir. Gümrük birliğinden yana olmadığını ima eden May'e göre, taraflar arasında "derin ve özel bir ortaklık" kurulmalı; açık ve adil ticaret temelinde hali hazırda iç içe geçmiş bulunan ağ endüstrileri ve finansal hizmetler gibi alanlara zarar vermeyecek yapıcı yaklaşımlar sergilenmelidir (May, 29 Mart 2017). May'in en büyük ikilemi, öyle görünüyor ki, pazara engelsiz erişim ile deregülasyon arzusu arasında yaşanmaktadır. May, bir yandan iç pazarda sahip olduğu avantajlarını ve ticaret hacmini Brexit sonrasında da korurken, diğer yandan yük olarak gördüğü düzenlemelerden kurtulmayı arzu etmektedir. Ancak realite bundan çok farklıdır: AB iç pazarına herhangi bir kısıt olmaksızın erişimin maliyeti ticarete konu mal ya da hizmetin üretimine ilişkin AB normlarının gereğinin yerine getirilmesidir.

- AB ve BK'nın Brexit sonrası yeni tarım politikasının içeriğini belirleyecek unsurlardan biri de hiç kuşkusuz sahip olunan bütçe imkanlarıdır. AB yeni mali döneme ilişkin ön çalışmaları başlatmıştır. 2021-2027 yıllarını kapsayacak yeni dönemde üretim, tüketim ve çevre ile ilişkili politikalara dayanan yeni öz kaynak kalemlerinin yürürlüğe girmesi gündemdedir. Mevcut KDV sisteminin yeniden düzenlenmesi ve ayrıca kurumlar vergisi, finansal işlemler vergisi, karbondioksit vergisi, elektrik vergisi, motorlu araç yakıt vergisi gibi yeni öz kaynak kalemlerinin tanımlanması üzerinde çalışmalar devam etmektedir. Uluslararası göç, terör, güvenlik, iklim değişikliği gibi konular yeni mali dönemde çözüm üretilmesi gereken başlıca sorun alanları olarak ortaya çıkmakta ve bütçeden önemli bir pay ayrılacağı tahmin edilmektedir (Mehter Aykın, teksir). 2018 yılı itibarıyla 2021-2027 dönemi Çok Yıllı Mali Çerçeve Antlaşması ile Öz Kaynaklar Kararı taslakları üzerinde müzakereler başlayacaktır. Yeni gelir kaynakları üzerinde ya da BK'nın üyelikten çekilmesiyle ortaya çıkacak bütçe açığının kapatılması hususunda anlaşmaya varılamaması halinde OTP bütçesinin, özellikle de doğrudan desteklerin azaltılması ihtimal dahilindedir. Buna karşın, BK muhalefetinin olmadığı bir ortamda ek kaynak yaratıldığı ölçüde, OTP'nin AB bütçesindeki payının artırılması yönünde Fransa'nın sergileyeceği ilave çabalarının başarıya ulaşacağı da söylenebilir.

<sup>10</sup> Olası modellere ilişkin ayrıntılı bilgi için bakınız: Akses, S. ve diğerleri (2016), Britanya Referandumu ve Sonrası: AB Entegrasyon Sürecinin Geleceği ve Türkiye, İKV Yayın No: 284, İstanbul; Leal-Arcas, R. (2016), Three Thoughts on Brexit. Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper No: 249/2016, London; Dhingra, S. ve Sampson, T. (2016), Life After BREXIT: What are the UK's Options Outside the European Union?, London School of Economics and Political Science, the Center for Economic Performance, London; Irwin, G. (2015), BREXIT: The Impact on the UK and the EU, Global Council, London; Buckwell, A. (2016). Agricultural Implications of Brexit. Whorshipful Company of Farmers, London; Mehter Aykın, S. Brexit'te Kırılma Noktası: AB Bütçesi (teksir halinde).

<sup>11</sup> May, T. (17 Ocak 2017). Brexit Speech at Lanchester House, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38687842> (29 Mart 2017).

<sup>12</sup> HM Government (2 Şubat 2017). The United Kingdom's Exit From and New Partnership with the European Union. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38836906> (29 Mart 2017).

<sup>13</sup> May, T. (27 Mart 2017). Brexit Letter to the European Council President Donald Tusk <http://www.bbc.com/news/uk-politics-39431070> (29 Mart 2017).

- BK'nın AB bütçesine aktarmakla yükümlü olduğu kaynağı Brexit sonrasında nereye kanalize edeceği merak konusudur. BK'nın temel politik yaklaşımı gelir desteği olmadan ayakta kalabilen ve küresel ölçekte rekabet edebilen bir tarım sektörü yaratılmasıdır (Downing, 2016:15-16). Kuzey İrlanda hariç, geri kalan yönetimler (İngiltere, İskoçya ve Galler) doğrudan ödemeler yerine kırsal kalkınma için ayrılan payın artırılması için kendilerine verilen yetki dahilinde 1. sütundan 2. sütuna kaynak aktarımı yapmışlardır (Downing, 2016:7). Bu bağlamda, BK'nın yeni tarım politikası kapsamında kırsal kalkınmanın finansmanı için daha fazla kaynak ayıracağı söylenebilir. Beklentiler; vergi mükelleflerinden sağlanan kaynağın doğal çevrenin korunması, biyoçeşitliliğin desteklenmesi, hayvan refahının iyileştirilmesi gibi konuların finansmanında kullanılması (Downing, 2016:16); doğrudan desteklerin ise "soğuk duş" etkisiyle değil de kademeli olarak azaltılmasıdır (Buckwell, 2016: 23).

## Sonuç

Dış ticarete konu olması ve rekabet kurallarının uygulanması gereği tarım politikasının Birlik düzeyinde yapılandırılmasını gerekli kılmış; 1958 tarihli Streasa Konferansı'nda AB'nin ortak tarım politikasının ana hatları belirlenmiştir. OTP'nin temelini oluşturan "tek pazar", "Topluluk tercihi" ve "mali dayanışma" ilkeleri ne yazık ki gerçek anlamda rekabet gücü yüksek bir tarım sektörünün oluşmasına engel olduğu gibi, AB bütçesine de sürekli artan yük getirmiştir. Tüm reform çalışmalarına rağmen OTP ve tarım kesiminin finansmanı BK'nın en çok eleştirdiği konu başlıkları arasında yer almıştır. 1984 yılından bu yana her yıl yapılan iskontoya rağmen BK, AB bütçesinin finansmanında net katkıda bulunan ülke konumundadır. AB bütçe gelirlerine katkısı sadece % 1,5 ile % 2 arasında seyreden tarım sektörü bütçe tahsislerinin yarısına yakını almaktadır. Öte yandan, BK üye ülkelerle yaptığı tarım ticaretinde net ithalatçı konumundadır. Uygulanan politika dolayısıyla suni olarak yüksek tutulan ürün fiyatları dolayısıyla BK tüketicisi başta Fransa olmak üzere net ihracatçı konumundaki üye ülke üreticilerini finanse eder duruma düşmektedir. Bu bağlamda, BK halkı iki kere mağdur olmaktadır. AB üyeliğinden zarar gördüğünü düşünen BK halkı %51,9 oranında çıkış yönünde irade beyanında bulunmuş ve Başbakan Theresa May halkın iradesini yerine getirmek üzere 29 Mart 2017 tarihinde Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk'a Brexit kararını bildiren mektubu ulaştırmıştır. Böylelikle üyelikten çekilme süreci resmen başlatılmıştır.

Avrupa ve BK ölçeğinde gerek tarım politikasına, gerekse tarım ödeneklerine ilişkin gelişmeleri belirleyecek en önemli unsur taraflar arasında Brexit sonrası tesis edilecek ticari ilişkilerin yapısı olacaktır. DTÖ'nün kurucu üyesi sıfatıyla serbest ticaretten yana olan BK, Brexit sonrası AB ile kuracağı ekonomik ilişkiyi "derin ve özel bir ortaklık" olarak tanımlamaktadır. AB ve BK'nın Brexit sonrası yeni tarım politikasının içeriğini belirleyecek unsurlardan bir diğeri ise, hiç kuşkusuz, sahip olunan bütçe imkanlarıdır. AB'nin yeni mali döneminde yeni kaynak arayışları devam ederken, uluslararası göç, terör, güvenlik, iklim değişikliği gibi konular yeni dönemin en çok kaynak ayrılacak konu başlıkları olarak görünmektedir. BK'nın temel politik yaklaşımı gelir desteği olmadan ayakta kalabilen ve küresel ölçekte rekabet edebilen bir tarım sektörüne ulaşabilmek ve kaynakları büyük ölçüde kırsal kalkınma amaçlı kullanmaktır. BK'nın üyelikten çekilme kararı, hiç kuşkusuz, AB ile arasında zincirleme etki ve tepkilere neden olacak; taraflar arasındaki müzakereler ilerledikçe Brexit kararının sonuçları daha kolay öngörülebilecektir.

## Kaynakça

- AB Bakanlığı (2013). 2014-2020 Avrupa Birliği Çok Yıllı Mali Çerçevesine İlişkin Bilgi Notu, Ankara.
- Acar, M. ve Bulut, E. (2010). Avrupa Birliği Ortak Tarım Politikası. İçinde M. Kar (ed.). Avrupa Bütünleşmesi ve Türkiye: Ortak Politikaların Oluşumu ve Uyumlaştırılması (ss. 145-187). Bursa: Ekin Yayınevi.
- Akder, A. H. (2014). Tarım Politikası. İçinde B. Akçay, İ. Göçmen (ed.) Avrupa Birliği: Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar (ss. 413-437). Ankara: Seçkin Yayınevi (2. Baskı).
- Akses, S.; Ataç, E.; Ceran, A.; Çapanoğlu, S.; İleri, Ç.; Kıvılcım, İ.; Nas, Ç.; Servantie, D.; Şahin, Y. (2016), Britanya Referandumu ve Sonrası: AB Entegrasyon Sürecinin Geleceği ve Türkiye, İKV Yayın No: 284, İstanbul.
- Bilici, N. (2013), Avrupa Birliği ve Türkiye: Mali Yardımlar, Vergilendirme, (6. Baskı), Seçkin Yayınevi, Sosyal Bilimler Serisi No: 121, Ankara.

Buckwell, A. (2016). Agricultural Implications of Brexit. Whorshipful Company of Farmers. London.

Dhingra S.; Sampson, T. (2016), Life After BREXIT: What are the UK's Options Outside the European Union?, London School of Economics and Political Science, the Center for Economic Performance, London.

Downing, E. (2016). EU Referendum: Impact on UK Agriculture Policy. House of Commons Briefing Paper No: 7602, London.

European Commission (2013), Multiannual Financial Framework (2014-2020) and EU Budget 2014, Brussels.

HM Government (2014), Review of the Balance of Competences between the United Kingdom and the European Union: EU Budget, London.

HM Government (2 Şubat 2017). The United Kingdom's Exit from and New Partnership with the European Union. <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38836906> (29 Mart 2017).

Irwin, G. (2015), BREXIT: The Impact on the UK and the EU, Global Council, London.

Keep, M. (2013), EU Budget and the UK's Contribution, House of Commons Library, Briefing Paper No: 06455, London

Leal-Arcas, R. (2016) Three Thoughts on Brexit, Queen Mary University of London, School of Law, Legal Studies Research Paper No: 249/2016, London.

May, T. (17 Ocak 2017). Brexit Speech at Lanchaster House, <http://www.bbc.com/news/uk-politics-38687842> (29 Mart 2017).

May, T. (27 Mart 2017). Brexit Letter to the European Council President Donald Tusk <http://www.bbc.com/news/uk-politics-39431070> (29 Mart 2017).

Mehter Aykın, S. Brexit'te Kırılma Noktası: AB Bütçesi, (teksir halinde kitap bölümü).

Council Regulation (EU, EURATOM) No: 1311/2013 of 2 December 2013 laying down the multiannual financial framework for the years 2014-2020, O.J. L 347 dated 20.12. 2013, pp. 884-891.

Council Decision of 26 May 2014 on the system of own resources of the European Union (2014/335/EU, Euratom), O.J. L 168 dated 07.06.2014, pp. 105-111.

Notices from European Union Institutions, Bodies, Offices and Agencies, European Council on A New Settlement for the United Kingdom within the European Union, Extract of the conclusions of the European Council of 18-19 February 2016, 2016/C 69 1/01 dated 23.2.2016, pp. 1-16.

European Council Meeting at Fontainebleau, Conclusions of Presidency, 25-26 June 1984.

European Commission, Europe2020. [http://ec.europa.eu/europe2020/index\\_en.htm](http://ec.europa.eu/europe2020/index_en.htm) (03.02.2017)

European Commission DG Budget. Multiannual Financial Framework. [http://ec.europa.eu/budget/mff/programmes/index\\_en.cfm](http://ec.europa.eu/budget/mff/programmes/index_en.cfm) (02.02.2017).

European Commission DG Agriculture and Rural Development. "Health Check" of the Common Agricultural Policy. [https://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck\\_en](https://ec.europa.eu/agriculture/healthcheck_en) (24.02.2017)

European Commission DG Agriculture and Rural Development. Impact Assessment for "CAP Towards 2020". [https://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/impact-assessment/cap-towards-2020\\_en](https://ec.europa.eu/agriculture/policy-perspectives/impact-assessment/cap-towards-2020_en) (24.02.2017)